

ÉMILE ZOLA

GERMINAL

Çeviri: VOLKAN YALÇINTOKLU

ÉMILE ZOLA
GERMINAL

Germinal, Émile Zola

© 2011, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2011

5. basım: Kasım 2018, İstanbul

Bu kitabın 5. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Alev Özgüner

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4
Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2
Topkapı-Zeytinburnu
Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-1278-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750712784

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

ÉMILE ZOLA
GERMINAL

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

Volkan Yalçıntoklu

Émile Zola'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Nana, 1984

Suçluyorum, 2007

ÉMILE ZOLA, 1840'ta Paris'te doğdu. Gençlik yılları yoksulluk içinde geçti. 1862'de Hachette Yayınevi'nde çalışmaya başladı. Çeşitli dergilere makaleler veriyor, öyküler yazıyordu. Kendi yaşamından yola çıkarak yazdığı, çirkinliklerin açıkça anlatıldığı ilk romanı *La Confession de Claude* (Claud'un İtirafı), yalnızca halkın dikkatini çekmekle kalmadı, polis ve Hachette'in tepkisiyle karşılaştı. Bunun üzerine yayınevinden ayrılarak serbest gazetecilikle geçinmeye başladı. 1867'de *Thérèse Raquin*'i yayımladıktan sonra, Balzac'ın *İnsanlık Komedyası*'na benzer bir dizi roman yazmayı kararlaştırdı. Bu diziden 1877'de çıkan *Meyhane*, Zola'nın kitapları en çok satan yazarlar arasına girmesini sağladı. Dizin en ünlü romanları ise, *Nana* ile *Germinal* oldu. Vatana ihanetle suçlanıp müebbetle mahkûm edilen Yahudi asıllı Alfred Dreyfus'ü savunan Zola, genelkurmayı suçlayan ünlü açık mektubunu yayımladıktan sonra İngiltere'ye kaçmak zorunda kaldı; ancak davanın yeniden görülmesini de sağladı. Edebiyatta doğalcılığın kurucusu olarak kabul edilen Zola, 1902'de evinde karbonmonoksit gazından zehirlenerek öldü.

VOLKAN YALÇINTOKLU, 1961'de doğdu. Saint-Joseph Lisesi'nde okudu. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıbbi Biyoloji ve Genetik Bölümü'nü bitirdi. Uzun yıllar kitapçılık yaptı. Fransızca ve İngilizceden çeviriler yapıyor. Jules Verne, Alexandre Dumas, George Sand, Honoré de Balzac, Charles Perrault, Lyman Frank Baum ve Helene de Witt'in eserlerini çevirdi.

Birinci bölüm

I

Yıldızsız gecenin zifirî karanlığına gömülmüş dümdüz ovada bir adam, pancar tarlalarının arasından geçerek dosdoğru Marchiennes'den Montsou'ya uzanan on kilometrelik anayolda tek başına yürüyordu. Bastığı siyah toprağı bile görmüyor; uçsuz bucaksız ufkun varlığını ise, fersahlarca uzayıp giden bataklıkları ve çorak toprakları yalayıp geçerken buz kesen mart rüzgârının, engin denizlerdeki benzer bir fırtınanın sayesinde hissedebiliyordu ancak. Gökyüzüne tek bir ağaç karaltısı bile vurmuyor; yol, karanlıkta göz alan yağmur serpintileri arasında bir dalgakıran gibi dümdüz uzanıyordu.

Adam Marchiennes'den saat iki civarında yola çıkmıştı. Geniş adımlarla yürürken, havı dökülmüş pamuklu ceketiyile kadife pantolonunun içinde tir tir titriyordu. Kareli bir mendille yaptığı küçük çıkın ona ağırlık veriyor; kırbaç gibi döven doğu rüzgârının kanattığı, soğuktan uyuşmuş ellerinin ikisini birden ceplerine sokabilmek için, çıkını kâh sağ kolunun, kâh sol kolunun altına alıyordu. İşsiz ve yersiz yurtsuz olan bu emekçinin bomboş zihnindeki tek düşünce, güneşin doğuşuyla birlikte ayazın kırılması umuduydu. Bir saattir bu şekilde taban tepiyordu ki, solda, Montsou'ya iki kilometre kala, kızıl ateşler gördü; açık havada, sanki boşluğa asılıymış gibi

duran üç mangal. Önce kaygıyla duraksadı; sonra, sızılar içindeki ellerini biraz olsun ısıtma ihtiyacına karşı koyamadı.

Yol giderek çukurlaşıyordu. Her şey gözden kayboldu. Adamın sağında, demiryolunu gizleyen bir kazık duvarı, kaba saba bir tahta perde vardı; solunda ise otlarla kaplı bir bayır yükseliyor, bayırın üzerinde belli belirsiz beşik çatılar, bir örnek ve basık damlı evleriyle bir köy seçiliyordu. Adam iki yüz adım kadar ilerledi. Yolun bir dönemecine geldiğinde, ateşler yanı başında tekrar beliriverdi; adam, bu mangalların bu ölgün gökyüzünde, hem de bu kadar yüksekte, nasıl olup da tüten aylar gibi yanabildiğini hâlâ anlamış değildi. Ama yol üzerindeki başka bir manzara bir süreliğine durmasına neden oldu. Bu, arasından bir fabrika bacası karaltısının yükseldiği hantal bir kütle, bir basık binalar yığınıydı; kirli pencere-lerden tek tük ölgün ışıklar sızılmaktaydı, dışarıda, tahtaları kararmış devasa çatmalara, iç karartıcı bir ışık veren beş altı fener asılmıştı. Karanlığa ve dumana boğulmuş bu düşsel görüntünün içinden tek bir ses, gözle görülmeyen bir buhar bacasının uzun ve kuvvetli soluğu yükseliyordu.

Adam o zaman, burasının bir maden ocağı olduğunu anladı. Tekrar utanca kapıldı: Maden ocağı olsa ne olurdu? Nasıl olsa iş bulamayacaktı. Nihayet, binalara yönelmek yerine, işçileri aydınlatmak ve ısıtmak için üzerinde dökme kazanlarda üç kömür ateşinin yakıldığı moloz tepeciğine tırmanmaya karar verdi. Tesviyecilerin işi geç saatlere kadar sürmüş olmalıydı, hâlâ toprak döküntüsü çıkarmakla uğraşıyorlardı. Şimdi adam, işçilerin kızaklar üzerinde vagonları ittiklerini duyuyor, her ateşin yanında vagonları boşaltan hareketli gölgeleri seçebiliyordu.

“Merhaba,” dedi kazanlardan birine yaklaşarak.

Sırtını ateşe dönmüş olan yaşlı arabacı öylece ayakta dikiliyordu; üzerinde mor bir yün kazak, başında tavşan derisinden bir kasket vardı; iriyarı sarı beygiri ise, çektiği altı vagonun boşaltılmasını taş gibi kıvıldamadan bekliyordu. Vagonları boşaltmakla görevli kızıl saçlı, sıska delikanlı hiç acele etmiyor, devirme koluna uyuşukça abanıyordu. Ve yukarıda, dondurucu bir rüzgâr şiddetini gittikçe artırıyor, düzenli ve güçlü soluğuyla ortalığı kasıp kavuruyordu.

“Merhaba,” diye karşılık verdi ihtiyar.

Bir an sessizlik oldu. Kendisine kuşkulı gözlerle baktığını fark eden yabancı hemen ismini söyledi.

“Adım Étienne Lantier, makinistim, burada bana göre iş var mı?”

Alevlerin ışığı yüzüne vuruyordu; yirmi bir yaşında olmalıydı, karayağız ve yakışıklı bir delikanlıydı, incecik kol ve bacaklarına rağmen güçlü görünüyordu.

İçi rahatlayan arabacı başını salladı.

“Hayır hayır, bir makiniste göre iş yok... Daha dün iki makinist iş bulamadan geri döndüler.”

Sert bir rüzgâr konuşmalarını yarıda kesti. Étienne moloz tepeciğinin dibindeki kasvetli yapıları göstererek sordu:

“Burası bir maden ocağı, öyle değil mi?”

İhtiyar bu kez cevap veremedi. Şiddetli bir öksürük nöbetiyle soluğu kesilmişti. Sonunda tükürdü, tükürüğü kızıl renkli toprağın üzerinde siyah bir leke bıraktı.

“Evet, Voreux maden ocağı... Bakın! Madenci mahallesi de hemen şurada.”

Bu kez de yaşlı adam kolunu uzatmış, genç adamın çatılarını şöyle böyle seçmiş olduğu karanlık köyü gösteriyordu. Ama altı vagon boşalmıştı; yaşlı adam kamçısını şaklatmadan, romatizma yüzünden kaskatı kesilmiş bacaklarıyla arabaların peşine takıldı; iriyarı sarı beygir ise

almış başını gidiyor, tüylerini diken diken eden şiddetli rüzgâr altında, arabaları raylarda ağır ağır çekiyordu.

Voreux artık, düşler âleminde sınırlanmıştı. Perişan haldeki kanayan ellerini ocağın önünde ısıtırken dalıp giden Étienne, katranlanmış ayıklama hangarını, kuyunun üzerindeki kuleyi, kömür çıkarma makinesinin yer aldığı geniş bölmeyi, tahliye pompasının kare şeklindeki küçük kulesini, kısacası madenin her köşesini gözden geçiriyordu. Bir çukurun içine gömülmüş olan bu maden ocağı, tuğladan alçak yapıları ve ürkütücü bir boynuz şeklinde yükselen bacasıyla, dünyayı yalayıp yutmak üzere oraya çöreklenmiş, doymak bilmez bir canavarı andırıyordu. Çevresini incelerken, bir yandan da kendisini, sekiz gündür iş aramakla geçen başıboş yaşantısını düşünüyor; çalıştığı demiryolu atölyesi, ustasını tokatlayışı, Lille'den, her yerden kovuluşu yeniden gözünün önüne geliyordu. Cumartesi günü, demir fabrikasında işçiye ihtiyaç olduğu söylenen Marchiennes'e gelmişti, ama ne demir fabrikasında ne de Sonnevillle'de iş bulabilmişti. Pazar gününü bir araba imalathanesinde keresteler arasında geçirmiş, gecenin ikisinde bekçi gelip onu oradan kovmuştu. Ne cebinde tek bir kuruş, ne de çıkınında bir dilim kuru ekmek vardı. Sert rüzgârdan korunmak için sığınabileceği bir yeri ve bir hedefi olmadan bu yollarda ne yapacaktı? Evet, burası bir maden ocağıydı, sağda solda birkaç fener kömürlerin yığıldığı alanı aydınlatıyordu, aniden açılan bir kapıdan, parlak bir ışıkla aydınlanan jeneratör bölmesini az çok görebilirdi. Canavarın boğuk soluğunu andıran bu dur durak bilmeyen, uzun ve derin uğultuya, tahliye pompasından çıkan bu sese varıncaya kadar her şeyi ayırt edebiliyordu.

Sırtını kamburlaştırarak vagonları boşaltan işçi Étienne'e bakmamıştı bile, Étienne yere düşürdüğü çıkını almak üzereyken, bir öksürük nöbeti arabacının geri

döndüğünü haber verdi. İhtiyarın karanlığın içinden ağır ağır çıktığı görüldü; sarı beygiri, yeniden yüklenmiş altı arabayı çekerek peşi sıra geliyordu.

“Montsou’da fabrika var mı?” diye sordu genç adam.

Siyah bir balgam tüküren ihtiyar, rüzgâra karışan bir sesle yanıt verdi:

“Ah! İstemediğiniz kadar! Orayı, üç dört yıl önce görmeliydiniz! Her yana fabrikaların uğultusu yayılıyordu, işçi bulmak zordu, o zamanki kadar hiç kazanamadık... Ve şimdi yeniden kemerleri sıkmak gerekiyor. Ülke acınacak halde, herkesi işten çıkarıyorlar, fabrikalar peş peşe kapanıyor... Bu belki de imparatorun suçu değil; ama insanlar yetmezmiş gibi hayvanlar bile koleradan ölürken neden Amerika’yla savaşa tutuşur ki?”

Bunun üzerine, solukları kesilerek, kısa cümlelerle yakınmaya devam ettiler. Étienne, bir haftadır iş bulmak için nasıl boşuna koşturup durduğunu anlatıyordu; açlıktan ölmesi mi gerekiyordu? Yakında yollar dilenciden geçilmeyecekti. Evet, diye karşılık veriyordu ihtiyar, bu işin sonu kötüye varacaktı, çünkü Tanrı onca Hıristiyan’ın sokaklara düşmesini reva görmezdi.

“Artık kimse et yiyemiyor.”

“Ekme varsa şükretsınler!”

“Doğru, insanlar kuru ekmeğe bile razı!”

Sesleri dağılıp gidiyor, fırtına, sözcüklerini kasvetli bir uğultuyla kapıp götürüyordu.

“Bakın!” diye devam etti güneye doğru dönen arabacı avaz avaz bağırarak, “Montsou şurada...”

Ve yeniden uzattığı eliyle karanlıkta seçilemeyen bazı noktaları işaret edip, isimlerini sıralıyordu. Orada, Motsou’da Fauvelle şeker fabrikası hâlâ faaliyettedir, ama Hoton şeker fabrikası işçi sayısını azaltmıştı, yalnızca Dutilleul un fabrikasıyla, maden ocakları için halat imal eden Bleuze fabrikası ayakta kalmayı başarmıştı.

Sonra kuzeye doğru eliyle geniş bir yay çizerek, o yöndeki ufkun yarısını işaret etti: Sonneville'deki inşaat atölyeleri her zamanki siparişlerinin üçte ikisini bile alamamışlardı; Marchiennes'deki demir fabrikasının üç fırınından yalnızca ikisi yanıyordu; nihayet Gagebois cam fabrikasında her an greve gidilebilirdi, çünkü ücretlerin düşürüleceği söylentisi dolaşmaktaydı.

“Biliyorum, biliyorum, oradan geliyorum zaten,” diye tekrarlıyordu genç adam, ihtiyarın her açıklamasından sonra.

“Bizler, şimdiye kadar idare ettik,” diye ekledi arabacı. “Yine de ocaklardan eskisi kadar verim alınmıyor. Bakın işte, karşıdaki Victoire'da yalnızca iki kok fırını yanmıyor.”

Yere tükürdü, sonra uyuklayan beygiri boş vagonlara koşarak, hayvanın peşine takılıp gitti.

Şimdi Étienne tüm bölgeyi görebiliyordu. Ortalık hâlâ zifirî karanlık olsa da, ihtiyarın eli bu koyu karanlığı öyle bir sefaletle doldurmuştu ki, genç adam bu saatte bile, farkında olmadan, etrafındaki uçsuz bucaksız enginlikte bu sefaleti hissedebiliyordu. Mart rüzgârının bu çırılçıplak kırlarda önüne katıp sürüklediği şey, bir açlık çılgılığı değil miydi? Kasırga gemi azıya almıştı, pek çok insanı kırıp geçirecek bir işsizliği, bir kıtlığı beraberinde getiriyordu adeta. Étienne gözlerini çevresinde gezdirerek karanlıkları delmeye çalışıyor, ama görme isteği ve korkusu arasında bocalayıp duruyordu.

Her şey gece karanlığının bilinemezliğinde silinip giderken, o ta uzakta yalnızca yüksek fırınları ve kok fırınlarını seçebiliyordu. Bu fırınların eğik duran yüzlerce bacasından sıra sıra kızıl alevler yükseliyor; daha soldaki iki kuleden ise, devasa meşaleler misali, masmavi alevler uzanıyordu gökyüzüne. Hüzün verici bir yangın görüntüsüydü bu; tehditkâr ufukta, taşkömürü ve demir di-

yarlarına özgü bu gece ateşleri dışında parlayan tek bir yıldız bile yoktu.

“Sanırım Belçikalısınız?” diye sordu geri dönen arabacı Étienne’in arkasından.

Bu kez yalnızca üç vagon getirmişti. Onları boşaltmak için yeterince zaman vardı: Asansör arızalanmış, bir cıvata kırılmıştı; bu yüzden işler on beş dakika kadar aksayacaktı. Moloz tepeciğinin dibinde bir sessizlik oluşmuştu, kömür vagonları uzayıp giden takırtularla rayları sarsmıyordu artık. Maden ocağından yalnızca, sacı döven bir çekicinin uzaktan yankılanan sesi geliyordu.

“Hayır, güneyliyim,” diye karşılık verdi genç adam.

Arıza haberine sevinen işçi, vagonları boşalttıktan sonra yere oturdu. Hâlâ o sessiz yabaniliğini koruyordu. Bunca laf kalabalığından sıkılmış gibi iri ve donuk gözlerle arabacıya bakıyordu. Aslında arabacının da fazla konuşmak gibi bir âdeti yoktu. Yabancıyı cana yakın bulmuş ve yaşlıları bazen kendi kendilerine yüksek sesle konuşmaya zorlayan bir içini dökme ihtiyacı duymuş olmalıydı.

“Ben,” dedi, “Montsouluyum, güleceksiniz ama adım Bonnemort.”¹

“Bu bir lakap mı?” diye sordu şaşırان Étienne.

Bıyık altından gülen ihtiyar, Voreux’yü gösterdi:

“Evet evet... Beni oradan üç kere paramparça bir halde çıkardılar, bir keresinde saçım başım tutuşmuş cascavlak kalmıştım, bir diğesinde kursağıma kadar toprakla dolmuş vaziyetteydim, üçüncüsünde ise karnım kurbağa gibi suyla şişmişti... Böylece ölmeye niyetim olmadığını anladıklarında, takılmak için bana Bonnemort ismini uygun buldular.

İyice neşelendi, doğru dürüst yağlanmamış bir ma-

1. (Fr.) Dokuz canlı. (Ç.N.)

karanın gıcirtısını andıran kahkahaları korkunç bir öksürük krizine dönüştü. Şimdi, ateş kazanının ışıltısı koca kafasını, seyrelmiş beyaz saçlarını, mavimtırak lekelerle kaplı solgun ve ablak yüzünü aydınlatıyordu. Ensesi kalın, kısa boylu bir adamdı, baldırları ve topukları fırlaktı, uzun kollarının ucundaki küt elleri dizlerine kadar uzanıyordu. Tıpkı esen rüzgâra aldırmadan ayaklarının üzerinde kıpırtısızca dikilen beygiri gibi taştan oyulmuşa benziyordu. Ne soğğun ne de kulaklarının dibinde ılık çalan sert rüzgârın farkındaymış gibiydi. Öksürüp, boğazından sertçe söktüğü balgamı ateş kazanının dibine tükürdüğünde toprakta kara bir leke oluştu. Étienne ihtiyara ve balgamıyla lekelenen toprağa bakıyordu.

“Madende uzun süreden beri mi çalışıyorsunuz?” diye sordu.

Bonnemort kollarını alabildiğine iki yana açtı.

“Uzun süre mi, ah! evet!.. bakın, Voreux madenine indiğimde sekiz yaşında bile değildim, şimdiyse elli sekizindeyim. Hesaplayın işte... Orada her işe koşturdum, önceleri çömezdim, kollarım güçlendiğinde vagonları ittim, sonra on sekiz yıl boyunca kazma salladım. Ardından, bu lanet bacıklarım yüzünden, tesviye, toprak yığma ve tamirat işlerinde çalıştırdılar, ta ki doktor burada ölüp gideceğimi söylediği için beni madenden yukarı çıkarmak zorunda kalacakları zamana kadar. İşte, beş yıldan beri de arabacılık yapıyorum... Kırk beşi yeraltında olmak üzere elli yılını madende geçirmek dile kolay, öyle değil mi?”

O konuşurken ateş kazanından düşen tutuşmuş kömür parçacıkları solgun yüzünü kızıl bir ışıltıya boğuyordu.

“Artık işi gücü bırakıp emekli olmam gerektiğini söylüyorlar,” diye devam etti. “Ama ben kabul etmiyorum, beni ahmak sanıyorlar! Altmış yaşına kadar, iki yıl

daha çalışırsam yüz seksen frank emekli maaşı alacağım. Bugün ayrılacak olsam bana hemen yüz elli frank maaş bağlayacaklar. Ne hinoğluhindir bunlar!.. Zaten bacaklarım dışında turp gibiyim. Anlayacağınız, ocaktaki su iliklerime kadar işledi. Bazı günler bacağıma oynatırken bas bas bağıyorum.”

Ve bir öksürük nöbetiyle sözü yine yarıda kaldı.

“Bu koşullar sizi öksürtüyor da sanırım?” dedi Étienne.

İhtiyar, hayır anlamında başını sertçe salladı. Sonra konuşacak gücü bulduğunda:

“Hayır hayır, geçen ay nezle oldum,” dedi. “Daha önce hiç öksürmezdim, ama şimdi yakamı bırakmıyor. İşin garip yanı sürekli balgam çıkarıyorum...”

Gırtlığını temizledikten sonra simsiyah tükürdü.

“Bu kan mı?” diye nihayet sormaya cesaret etti Étienne.

Bonnemort ağzını elinin tersiyle yavaşça sildi.

“Kömür... İçimde beni ömrümün sonuna kadar ısıtacak kömür var. Üstelik beş yıldır aşağı inmiyorum. Sanırım farkında olmadan kömürü içimde depolamışım. Olun! Vücudu koruyor!”

Bir an sessizlik oldu. Uzaktan, madende düzenli aralıklarla inip kalkan çekicinin sesi geliyor, rüzgâr gecenin derinliklerinden kopan bir açlık ve bezginlik çığılığı gibi inin inin inleyerek esiyordu. İhtiyar telaşla oynayan alevlerin karşısında alçak sesle anılarını anlatmaya devam ediyordu. Ah! Elbette ki o ve ailesi madende kazma sallamaya dün başlamamışlardı! Aile, Montsou Kömür İşletmesi kurulduğundan beri yani yüz altı yıldır burada çalışıyordu. Dedesi Guillaume Maheu daha on beş yaşında bir yumurcakken Réquillart'da ana damarlardan birini bulmuştu, burası işletmenin ilk maden ocağıydı, Fauvelle şeker fabrikasının yanında bulunan bu eski ocak

bugün terk edilmiş durumdaydı. Maden damarı, dedesinin ismine atfen Guillaume damarı olarak anıldığı için tüm yöre halkı bu keşiften haberdardı. İhtiyar, söylendiğine göre irikiyim, çok güçlü bir adam olan ve altmışında eceliyle ölen dedesini tanımamıştı. Sonra, Kızıl lakaplı babası Nicolas Maheu, daha kırk yaşında var yokken, o sırada hâlâ kazılmakta olan Voreux madeninde meydana gelen bir göçüğün altında kalmıştı: Bedeni yamyassı olmuş, kayalar kanını içip kemiklerini un ufak etmişti. İki amcası ve üç kardeşi de aynı madende can vermişlerdi. Kendisi, Vincent Maheu, yalnızca bacaklarındaki rahatsızlıkla madenden tek parça halinde çıktığı için işini bilen bir adam olarak kabul ediliyordu. Zaten başka ne yapabilirlerdi ki? Çalışmak gerekiyordu. Bu iş diğer zanaatlarda olduğu gibi babadan oğula geçiyordu. Şimdi de karşıdaki madenci mahallesinde yaşayan oğlu Tousseint Maheu, torunları ve tüm akrabaları madende kazma sallayarak ömür tüketiyorlardı. Yüz altı yıl boyunca dededen toruna hep aynı patron için, çalışmak ha? Burjuvaların birçoğu tarihlerini bu kadar iyi bilemezdi!

“Neyse ki yiyecek bir şey buluyorsunuz!” diye mırıldandı Étienne yeniden.

“Söylemek istediğim de bu, yiyecek ekmeğe oldukça insan yaşayabiliyor.”

Gözlerini ışıkların birer birer yandığı madenci mahallesine çeviren Bonnemort sustu.

Montsou çan kulesinin çanı saat dördü vurduğunda hava giderek sertleşmeye başlamıştı.

“Şu sizin işletme mali olarak güçlü mü?” diye sordu Étienne.

İhtiyar önce silktiği omuzlarını, altın yağmuru altında kalmışçasına aşağı saldı.

“Oho! Öyle tabii... Komşusu Anzin İşletmesi kadar zengin olmasa da milyonlarla oynuyor. Saymakla bit-

mez.... Voreux, Victoire, Crèvecoeur, Mirou, Saint-Thomas, Madeleine, Feutry-Cantel gibi kömür çıkarılan on üç ocağın yanı sıra Réquillart gibi tahliye ve havalandırma için kullandıkları altı ocak daha var. Toplam on dokuz tane!.. On bin işçi, altmış yedi bucağa yayılan işletme alanı, günde beş bin tonluk üretim, tüm maden ocaklarını birbirine bağlayan bir demiryolu, atölyeler, fabrikalar!.. Para basıyorlar anlayacağınız.”

Vagonların rayların üzerinde çıkardığı takırtı üzerine, koca sarı beygir kulakları dikti. Aşağıda, asansör tamir edilmiş olmalıydı, çalışanlar işlerinin başına döndüler. Arabacı, beygirini tekrar aşağı indireceği vagonlara koşarken, hayvanın kulağına yavaşça şunları söyledi:

“İşe yaramaz tembel, gevezeliği alışkanlık haline getirmemek gerekir! Mösyö Hennebeau nasıl oyalandığını bir bilse!”

Étienne’in gözleri karanlığa dalıp gitmişti:

“Demek, maden ocağı Mösyö Hennebeau’ya ait, öyle mi?” diye sordu.

“Hayır,” diye karşılık verdi ihtiyar, “Mösyö Hennebeau genel müdür yalnızca. Yani o da bizim gibi ücretli çalışıyor.”

Genç adam eliyle uçsuz bucaksız karanlıkları işaret etti.

“O zaman, tüm bunların sahibi kim?”

Ama Bonnemort yeniden, soluğunu kesecek kadar şiddetli bir öksürük nöbetine tutulmuştu. Nihayet balgam tükürüp dudaklarında oluşan siyah köpüğü temizledikten sonra, şiddetini artıran rüzgârın uğultusu arasında yanıt verdi:

“Ne! Tüm bunların sahibi kim mi?.. Kimse bir şey bilmiyor. Birileri işte.”

Ve karanlıkta eliyle, Maheulerin yüzyılı aşkın bir süredir onlar için kazma salladıkları bu birilerinin yaşadığı

belli belirsiz, meçhul ve uzak bir noktayı işaret etti.

Sesinde ilahî bir korkuyu çağrıştıran bir tını vardı, canlarını adamalarına rağmen hiç görmedikleri, karnı tok sırtı pek bir tanrının saklandığı ulaşılmaz bir tapınaktan söz ediyordu adeta.

“En azından yeterince ekmek olsaydı!” dedi üçüncü kez Étienne, ihtiyarın söyledikleriyle alakalı olmasa da.

“Elbette ya! Her zaman yiyecek ekmek bulunsa, çok güzel olurdu!”

Beygir yola koyulmuştu, arabacı da onun peşine takılıp, bir sakat gibi ayağını sürüyerek gözden kayboldu. Vagonları boşaltan adamın yanındaki işçi kımıldamadan duruyordu, tortop olup çenesini dizlerinin arasına gömmüş, iri donuk gözlerini boşluğa dikmişti.

Étienne çıkını yerden aldı, ama hemen uzaklaşmadı. Göğsü harlı ateşin karşısında pişerken, sırtının şiddetli kasırğa altında donduğunu hissediyordu. Belki de madene iş başvurusu yapmak en doğrusu olacaktı. İhtiyar yanılıyor olabilirdi, hem zaten her şeye razıydı, ne iş olsa yapmaya hazırdı. İşsizlik ve açlıkla beli bükülmüş olan bu bölgede nereye gidebilir, ne yapabilirdi? Bir duvarın dibinde, başıboş bir köpek gibi ölüp gitmesi mi gerekiyordu? Yine de tedirgin edici bir kararsızlık yaşıyordu. Zifiri karanlığa gömülmüş olan bu dümdüz ovanın ortasındaki Voreux yüreğine korku salmaktaydı. Rüzgâr, sanki hiç durmadan genişleyen bir ufuktan esermiş gibi etkisini artırıyordu giderek. Ölgün gökyüzünde günün yaklaştığını haber veren tek bir ışık belirmiyor, yalnızca yüksek fırınlardan ve kok fırınlarından çıkan alevler, karanlığın bilinmezliğini aydınlatmadan etrafı kızıla boyuyordu. Ve vahşi bir hayvan gibi çukurunda çöreklenmiş olan Voreux giderek daha da derine gömülüyor, insan etini sindirmekte zorlanırcasına daha derin ve uzun sokuklar alıp veriyordu.

KLASİKLER

1860'ların Fransa'sında, kuzeydeki maden işçileri, çetin çalışma koşullarında yaşam mücadelesi vermektedir. İşçiler, ocaklarda göçük ve grizu patlaması riski altında çalışırken, aileler de açlık ve sefaletle boğuşmaktadır. Grev kaçınılmazdır artık. Ezilenler, her şeyi göze alarak yola çıkar. En büyük güvence ise yüreklerdeki umuttur...

Germinal, edebiyat tarihinin en önemli eserlerinden biri. Sanayi toplumunda işçi sınıfının trajedisini sarsıcı bir gerçekçilikle ve kendine özgü sert üslubuyla yansıtan Zola, *Germinal*'le 19. yüzyılın başyapıtlarından birini ortaya koyuyor.

